

Stane DOLANC,
Sekretar Izvršnog komiteta
Predsedništva CK SKJ

SAVEZ KOMUNISTA JUGOSLAVIJE U BORBI ZA OSTVARIVANJE OPŠTENARODNE ODBRANE¹

»Savez komunista Jugoslavije je poklanjao uvijek najveću pažnju odbrani naše socijalističke zajednice. On je bio i ostaje glavna pokretačka i vodeća idejno-politička snaga u svim aktivnostima koje se tiču opštenarodne odbrane«.
(TITO — referat na Devetom kongresu SKJ)

U ukupnom socijalističkom razvoju našeg društva izgradnja i jačanje odbrambenih snaga imali su vrlo istaknuto mesto. Opštenarodna odbrana stalno je bila nerazdvojni deo društvenih napora i aktivnosti. Za Savez komunista bilo je to područje njegovog intenzivnog, konkretnog i vanredno uspešnog angažovanja.

U podizanju odbrambenih sposobnosti našeg društva postignuti su izvanredni rezultati i stvorene su čvrste idejno-političke i društveno-ekonomske osnove za još brže i efikasnije jačanje svih komponenata opštenarodne odbrane. Kada se imaju u vidu složeni uslovi u kojima je delovao SKJ i mnogobrojne ekonomske, političke i socijalne teškoće i deformacije sa kojima se naše društvo suočavalo u svom socijalističkom razvoju, očigledno je da su ostvareni rezultati tim značajniji.

Ostvarivanje opštenarodne odbrane zahtevalo je, u izvesnom smislu, nov odnos organizacija i rukovodstava, pa i najviših foruma SKJ, prema organizovanju društva za odbranu.

Odbrana je, razume se, i ranije uvek bila predmet osobite pažnje SKJ. Svi kongresi, konferencije, posebno

¹ Prilog drugom dopunjenom izdanju knjige »Opštenarodna odbrana u teoriji i praksi«, koju će VIZ izdati u toku ove godine.

najviša rukovodstva KPJ, odnosno SKJ, obrani su davali jedno od najznačajnijih mesta, naročito u situacijama kada su neposrednije bili ugroženi nezavisnost i suverenitet zemlje. Međutim, posle Devetog kongresa SKJ opštenarodna odbrana postaje stalna i neposredna briga organizacija i rukovodstava SK, trajan i nerazdvojan deo njihove ukupne aktivnosti i politike. Predsedništvo SKJ i njegovi organi, Savez komunista u celini se morao angažovati i u razrešavanju idejnih i političkih pitanja koja se tiču izgradnje opštenarodne odbrane, u ocenjivanju različitih aspekata našega razvoja sa stanovišta odbrane i bezbednosti zemlje i, u skladu s tim, u usmeravanju akcije SKJ i drugih progresivnih snaga društva.

IDEJNO-POLITIČKE OSNOVE IZGRAĐIVANJA OPŠTENARODNE ODBRANE

U idejnom koncipiranju opštenarodne odbrane, koje je pratilo razvoj samoupravnih društvenih odnosa, vrlo značajno mesto imaju stavovi i odluke Devetog kongresa SKJ, jer su u njima definisane najšire idejno-političke osnove izgrađivanja opštenarodne odbrane.

Ističući njihov smisao, drug Tito u svom referatu na Kongresu, između ostalog, kaže:

»Sa uvođenjem samoupravljanja u naš društveno-politički sistem i njegovim razvijanjem stvorene su kvalitetno nove mogućnosti za razradu i jačanje opštenarodne odbrane. Podruštvljavanjem narodne odbrane radni ljudi, radne i druge organizacije kao i društveno-političke zajednice postali su subjekti i aktivni činioци odbrane zemlje, što je njihova najviša dužnost i neotuđivo pravo.«²

U Rezoluciji Devetog kongresa izražena je odlučna orijentacija na izgradnju takve odbrambene organizacije društva u kojoj će doći do punog izražaja »samoupravljačko društveno biće radničke klase i nacionalni i društveni interesi svih subjekata naše socijalističke zajednice«,³ čime će se u praksi obezbediti »ostvarivanje ideje

² Referat predsednika SKJ J. B. Tita na Devetom kongresu SKJ. - »Deveti kongres Saveza komunista Jugoslavije«, *Kultura*, Bgd. 1969, str. 113.

³ »Deveti kongres Saveza komunista Jugoslavije«, *Kultura*, 1969, str. 373.

naučnog socijalizma o naoružanom narodu u uslovima kada samoupravljanje postaje vladajući odnos u našem socijalističkom društvu...⁴

Razvijajući ove idejne osnove opštenarodne odbrane, drug Tito u poznatom govoru na Ljubljanskem univerzitetu, krajem 1969. godine, između ostalog, ističe:

»Samoupravni socijalistički društveni sistem omogućuje da udruženi proizvođači i građani organizuju odbrambene snage društva kao svoje sopstvene snage. To je, drugim riječima, podrštvljavanje odbrambenih poslova, angažovanje cjelokupnih odbrambenih snaga i potencijala društva, u čemu vidimo najsigurniju garanciju za obezbjeđenje nezavisnosti i integriteta naše socijalističke zajednice.

Mi moramo stalno raditi na usavršavanju sistema naše opštenarodne odbrane na osnovu trajnih iskustava našeg narodnooslobodilačkog rata i radi daljeg jačanja i proširivanja samoupravnih prava naših radnih ljudi. Jer, nemoguće je zamisliti ostvarivanje samoupravnih prava našeg radnog čovjeka u oblasti ekonomskog, političkog, kulturnog i društvenog života uopšte, bez ostvarivanja takvih prava u oblasti odbrane.

Zato u daljem razvoju koncepcije opštenarodne odbrane u centru pažnje mora biti naš radni čovjek i njegovo samoupravno pravo i dužnost da aktivno učestvuje u organizovanju odbrane tekovina naše socijalističke revolucije i samoupravnog socijalističkog društva.⁵

Pored osnovnog idejnog opredeljenja, Deveti kongres je istakao konkretne zadatke i obaveze SKJ i drugih društvenih činilaca u izgradnji opštenarodne odbrane našeg samoupravnog socijalističkog društva. S tim u vezi u kongresnoj rezoluciji se ističe:

— da opštenarodna odbrana predstavlja jedinstven sistem, koji obuhvata političke, vojne, ekonomske, moralne i psihološke odbrambene aktivnosti društva;

— da snaga i vitalnost odbrane zemlje zavise od npora celog društva, svih radnih ljudi, svih naroda i narodnosti — svih radnih i društvenih organizacija i društveno-političkih zajednica;

⁴ Isto.

⁵ Izvod iz govora druga Tita koji je novembra 1969. održao na Ljubljanskem univerzitetu — »Aktuelna pitanja svenarodne odbrane«, *Komunist*, 1971, str. 126—127.

— da svi građani Jugoslavije, radne i druge organizacije i društveno-političke zajednice treba da postanu stvarni i aktivni činioци, organizatori i izvršioci mera u oblasti odbrane i nosioci prava i dužnosti odbrane slobode i nezavisnosti zemlje;

— da su presudan činilac odbrambene sposobnosti naše zajednice bratstvo i jedinstvo i ravnopravnost naroda i narodnosti Jugoslavije;

— da je JNA — sa svojim moralno-političkim, stručnim, tehničkim i opštevojnim kvalitetima — snažan faktor opštenarodne odbrane i da čini deo naoružanog naroda, te se stoga organizacije Saveza komunista u JNA treba da zalažu za dalju izgradnju borbene moći Armije u duhu koncepcije opštenarodne odbrane i za njeno integrisanje u opšteodbrambene napore društva.

Kao idejni tvorac koncepcije opštenarodne odbrane, Savez komunista je uzeo na sebe istorijsku odgovornost za njeno uspešno ostvarivanje i za jedinstveno delovanje svih društvenih snaga u jačanju odbrane zemlje, o čemu je drug Tito u više navrata, a posebno na Drugoj konferenciji i na Desetom kongresu SKJ, govorio.

Komunisti i organizacije SK su obavezni da »organizovanim idejno-političkim radom budu pokretači najšire aktivnosti na daljoj razradi i sprovođenju u život koncepcije opštenarodne odbrane«⁶ i da se energično suprotstavljaju nacionalističkim, liberalističkim i tehnokratsko-birokratskim tendencijama i otporima koncepciji, koji vode podriivanju samoupravnih osnova opštenarodne odbrane i slabe snagu i čvrstinu odbrane zemlje.

**BORBA SKJ ZA DALJI
SAMOUPRAVNI PREOBRAŽAJ DRUŠTVA
— OSNOVA IZGRAĐIVANJA I RAZVOJA
OPŠTENARODNE ODBRANE**

Razvijana na idejnim osnovama koje su utvrdili Deveti i Deseti kongres SKJ, opštenarodna odbrana je dobila najširu i, u isto vreme, veoma složenu materijalnu i društveno-političku osnovu, čije jačanje i proširivanje najneposrednije zavise od ekonomskog, političkog, kulturnog i

⁶ Rezolucija Devetog kongresa SKJ »Socijalistički razvoj u Jugoslaviji na osnovama samoupravljanja i zadaci Saveza komunista«, »Deveti kongres Saveza komunista Jugoslavije«, str. 373.

socijalnog napretka našeg društva, a posebno od razvoja samoupravljanja i samoupravnih društvenih odnosa.

Jer, samoorganizovanje naroda za odbranu i njegovo učešće u svim oblicima odbrane i otpora ostvarljivo je samo u uslovima visoke moralno-političke motivacije radnih ljudi i građana i visoke svesti o vrednostima stvorenim u revoluciji i socijalističkoj izgradnji.

Podruštvljavanjem odbrane stvoreni su uslovi da radni ljudi i radnička klasa postanu stvarni nosioci odbrambenih aktivnosti društva, a samoupravni društveni sistem pruža objektivne mogućnosti da se maksimalno iskoriste sve ljudske, materijalne i moralne snage društva za odbranu. Pozicija radnog čoveka u opštenarodnoj odbrani određena je njegovom pozicijom u ostalim oblastima života, pa njegov samoupravni položaj u društvu čini osnovu naše opšte spremnosti i sposobnosti za odbranu, a ostvarivanjem njegovih samoupravnih prava u odbrani otvoreno je još jedno novo područje za njegovu afirmaciju, inicijativu i stvaralaštvo, čime je i integritet čoveka kao samoupravljača bitno upotpunjen. O tome i drug Tito kaže: »Podruštvljavanje odbrane je revolucionaran proces i trajan interes radničke klase, naroda i narodnosti Jugoslavije. Kao značajan i nerazdvojni dio samoupravljanja ono treba da doprinosi i jačanju jedinstva opštenarodne odbrane«.⁷

Ni jedan drugi koncept odbrane nije tako neposredno povezan sa društvenim razvojem i promenama u oblasti ekonomske, socijalne i kulturne politike i drugih oblasti društvenog života kao naša opštenarodna odbrana.

»Nastala u narodnooslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji i razvijena u socijalističkim samoupravnim društvenim odnosima, opštenarodna odbrana Jugoslavije je izraz njenog socijalističkog samoupravnog društvenog bića, nezavisne i nesvrstane spoljne politike i zajedništva naših naroda i narodnosti zasnovanog na punoj ravnopravnosti i bratstvu i jedinstvu«,⁸ i kao takva je postala funkcija svih subjekata našeg društva i nerazdvojni deo ukupnog društvenog življenja i aktivnosti.

⁷ Tito: Intervju časopisu »Vojno delo«, decembar 1973, str. 8.

⁸ Iz Rezolucije »O zadacima Saveza komunista Jugoslavije u opštenarodnoj odbrani, bezbednosti i društvenoj samozaštiti«, Deseti kongres SKJ, *Komunist*, 1974, str. 266.

Zbog toga su odbrambena moć našeg društva i njegova sposobnost na svenarodni otpor sasvim neposredno uslovljeni rezultatima ukupnog društvenog razvoja — od materijalne proizvodnje do kulturnog stvaralaštva, a jačanje i razvijanje odbrambenih sposobnosti društva se neposredno odražavaju na njegov dalji samoupravni društveni preobražaj.

Iz tih saznanja su proizlazili i mnogobrojni složeni zadaci svih svesnih socijalističkih snaga, pre svega Saveza komunista u izgrađivanju i razvoju opštenarodne odbrane. U mnogo čemu oni su bili određeni i međunarodnim odnosima, a prvenstveno našom unutrašnjom situacijom i složenim zbivanjima na ekonomskom, političkom i socijalnom planu.

U izuzetno značajnoj etapi našeg društvenog razvoja od Devetog kongresa SKJ, vodila se jedna od najodlučnijih borbi protiv antisamoupravnih snaga, koje su se snažno ispoljile u vidu nacionalističkih, liberalističkih, birokratsko-etatističkih, tehnomenadžerskih i drugih antisocijalističkih i kontrarevolucionarnih tendencija.

Sprovođenje idejno-političkog kursa utvrđenog Pismom druga Tita i Izvršnog biroa obeleženo je uspesima u ekonomskoj stabilizaciji, privrednom razvoju i u savlađivanju antisocijalističkih snaga i tendencija.

Akcijom SKJ razbijene su glavne antisamoupravne i kontrarevolucionarne snage i prokrčen je put daljem uspešnom razvoju samoupravljanja. Jačanjem prava i odgovornosti društveno-političkih zajednica, radnih organizacija i drugih subjekata u društvu i odbrani očuvano je moralno-političko jedinstvo naših naroda i narodnosti, radnih ljudi i građana, zasnovano na jedinstvu interesa i ciljeva, na visokoj svesti i spremnosti za odbranu slobode, nezavisnosti i integriteta Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Na tim osnovama je učvršćeno i jedinstvo sistema odbrane i stvoreni su uslovi za njegovu dalju izgradnju na samoupravnim odnosima.

Dvadeset prva sednica Predsedništva, Druga konferencija SKJ, Pismo, a posebno stavovi i odluke Desetog kongresa označili su prekretnicu u delovanju Saveza komunista i njegovu jasnu orijentaciju na odlučnu borbu za takve društvene preobražaje i za razvoj odnosa u ko-

jima će radnička klasa osvojiti i učvrstiti odlučujuće pozicije u ekonomskom, političkom i celokupnom društvenom životu.

Kako se razvijenost ili nedovoljna razvijenost samoupravnih odnosa u društvu neposredno odražavala i odražava na odnose u odbrambenim aktivnostima, otpori našem samoupravnom kursu bili su istovremeno i otpori opštenarodnoj odbrani. Utičući na društvenu svest, politička i ideološka kretanja i sukobi neposredno su se odražavali i na svest o odbrani. Time što su negirale i slabile ulogu radničke klase i radnih ljudi uopšte, sve negativne tendencije u društvu, sa kojima se Savez komunista obračunao i obračunava, bile su usmerene i na slabljenje opštenarodne odbrane i njenu afirmaciju.

Područje opštenarodne odbrane bilo je, doduše, najotpornije prema svim vrstama negativnih idejnih i političkih pojava u društvu i u Savezu komunista i, istovremeno, područje najdoslednije revolucionarne akcije članova i organizacija SKJ. Tako, na primer, drug Tito ističe: »Zahvaljujući aktivnosti Saveza komunista, komandi i starješina, moralno-političkoj svijesti i odgovornosti pripadnika naše armije, razne nacionalističke, liberalističke i birokratsko-tehnokratske snage nisu uspjele u pokušaju da oslabe njeno jedinstvo... Nikom ne smijemo dozvoliti da pod bilo kojim izgovorom slabi snagu odbrane i bezbjednosti zemlje«. ⁹ Odbrambene aktivnosti mobilisale su komuniste i građane na otpor negativnim tendencijama u društvenom razvoju i jačale svest o neophodnosti jedinstva naše društvene zajednice i o sudbinskoj povezanosti svih naših naroda i narodnosti.

Otuda se opštenarodna odbrana ispoljila kao snažna brana svim negativnim tendencijama i veoma značajan činilac daljeg razvoja i jačanja bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti, koje je uvek bilo jedan od osnovnih preduslova snage i efikasnosti opštenarodne odbrane i »najjača poluga našega daljnijega razvitka, najsnažnije oružje«. ¹⁰

To ukazuje da u istoj meri u kojoj zavisi od ostvarivanja zaključaka 21. sednice Predsedništva, stavova iz Pisma dru-

⁹ Tito: Intervju »Vojnom delu«, decembar 1973, str. 13.

¹⁰ Tito: Govor u Bjelovaru, 14. septembar 1973, *Politika*, 15. IX 1973, str. 2.

ga Tita i Izvršnog biroa i odluka Desetog kongresa SKJ, opštenarodna odbrana i doprinosi realizaciji tih zaključaka i stavova. Ona će i dalje biti faktor povezivanja i ujedinjavanja naših naroda i narodnosti, faktor opšte društvene stabilizacije.

Kao i u svim ranijim prelomnim trenucima u našoj istoriji, tako se i u proteklim preobražajima u društvu pokazalo da je uspешan hod naše revolucije nemoguć bez jakog i jedinstvenog Saveza komunista Jugoslavije. Rezultatima postignutim u revolucionisanju, organizacionom učvršćenju i jačanju idejno-političkog i akcionog jedinstva SKJ stvorene su potrebne osnove za dalju mobilizaciju celokupnog članstva, organizacija i rukovodstava SKJ.

Angažovanje SKJ i svih drugih društvenih činilaca na sprovođenju zadataka koje je utvrdio Deseti kongres jedan je od najznačajnijih preduslova daljeg jačanja naše odbrambene snage i spremnosti i sposobnosti našeg društva za opštenarodni otpor agresiji.

Nova ustavna rešenja garantuju radničkoj klasi preovlađujući i neposredan uticaj na sva društvena zbivanja i odnose, proširuju prostor za samoupravno odlučivanje i upravljanje i otvaraju mogućnosti da građanin sve više postaje aktivan nosilac vlasti i upravljanja društvenim poslovima.

Sledstveno tome, novi ustav snažnije utvrđuje i samoupravno pravo radnih ljudi na odbranu i dovodi čoveka u aktivan i stvaralački položaj.

Nakon Desetog kongresa SKJ, koji je dao jasne odgovore na sva bitna pitanja daljeg napretka naše zajednice, stvorena je povoljna društvena klima za aktivnije angažovanje radnih ljudi i svih organizovanih društvenih snaga u opštenarodnoj odbrani.

SAVEZ KOMUNISTA U BORBI
ZA NEPOSREDNU IZGRADNJU, RAZVOJ
I AFIRMACIJU OPŠTENARODNE
ODBRANE

Polazeći od toga da »bez jedinstvene doktrine i strategije, jedinstvenih oružanih snaga, bez jedinstvenog celokupnog sistema odbrane nema uspешne odbrane«,¹¹ a i da

¹¹ Tito: Intervju »Vojnom delu«, decembar 1973, str. 8.

»snaga i efikasnost opštenarodne odbrane u najvećoj mjeri zavise od jedinstva u shvatanju koncepcije u cjelini, a prije svega od njene društvene suštine«¹², Savez komunista se od Devetog kongresa borio za dalje razvijanje i idejno-političko osmišljavanje opštenarodne odbrane, za idejno jedinstvo u SKJ i u društvu, u shvatanju i tumačenju koncepcije i za neprekidno izgrađivanje svesti građana i podsticanje i usmeravanje aktivnosti ostalih subjekata odbrane.

Borbu za podružtvljavanje poslova odbrane Savez komunista je stavljao u prvi plan svoje akcije, gledajući u tome deo borbe za samoupravne društvene odnose.

U skladu sa svojom društvenom ulogom, SKJ je sistematski i neprestano izgrađivao idejno-političke osnove opštenarodne odbrane i određivanjem zadataka stalno podsticao i usmeravao aktivnost članova, organizacija i rukovodstava SK u ovoj oblasti društvenog života. Kao i uvek ranije, inicijator tako usmerene akcije SK bio je drug Tito, koji se, kao što smo videli, u mnogim svojim govorima i istupanjima stalno i odlučno zalagao za izgrađivanje i jačanje svih komponenata opštenarodne odbrane na samoupravnim društvenim osnovama kako bi ona »postala briga, pravo i obaveza svakog radnog čovjeka, a Jugoslavija neosvojivi bastion za svakog agresora«.¹³

Sledstveno tome, i sve konferencije SKJ, održane između Devetog i Desetog kongresa, usmeravale su konkretnu aktivnost organizacija SK na izgrađivanje opštenarodne odbrane »kao nerazdvojne komponente samoupravnih društvenih odnosa«.¹⁴

Prva konferencija SKJ je, dakle, naglasila potrebu najneposrednijeg uključivanja radnih ljudi i građana, samoupravnih organa i predstavničkih tela u »odlučivanje i ostvarivanje odbrambenih planova i mera.«¹⁵ Bio je to odlučan zahtev da se što veći broj građana uključi u odbrambene aktivnosti društva kako bi opštenarodna odbrana postala sastavni deo njihove svesti, ponašanja i svakodnevnog rada.

¹² Tito: Referat na Devetom kongresu SKJ, »Deveti kongres Saveza komunista Jugoslavije«, *Kultura*, Beograd 1969, str. 115.

¹³ Tito, referat na Desetom kongresu SKJ, »Deseti kongres SKJ«, *Komunist*, 1974, str. 48.

¹⁴ Zaključci Prve konferencije SKJ, »Aktuelna pitanja svenarodne odbrane«, *Komunist*, 1971, str. 136.

¹⁵ Isto.

Kada je društveni i politički život bio vidno opterećen nacionalističkim i drugim negativnim pojavama, Druga konferencija SKJ je u svom akcionom programu posebno istakla da će »blagovremeno rešavanje ekonomskih, socijalnih i drugih problema, razvijanje samoupravljanja, borba za produbljivanje ravnopravnosti i učvršćivanje jedinstva naroda i narodnosti obezbediti jačanje odbrambenih snaga, nezavisnosti i međunarodnog položaja naše zemlje.«¹⁶

Treća konferencija SKJ, koja je bila posvećena problemima omladine, utvrdila je idejne osnove organizovanja, osposobljavanja i aktivnog uključivanja mlade generacije u odbrambene aktivnosti društva.

U izveštaju Predsedništva SKJ za Četvrtu konferenciju SKJ, rečeno je da je Savez komunista uzeo na sebe trajnu obavezu »da neprekidno razvija i objedinjuje sve odbrambene snage našeg društva, da razvija postojeće i stvara nove uslove za organizovano angažovanje svih subjekata u oblasti odbrane, da podstiče teorijsko i praktično obogaćivanje koncepcije opštenarodne odbrane i da se doslednije suprotstavlja svim tendencijama i snagama koje slabe ekonomsku, socijalnu i političku stabilnost naše zajednice i koje sputavaju ili ograničavaju prava i obaveze radnih ljudi i drugih subjekata u našem društvu i u oblasti odbrambenih poslova.«¹⁷

Deseti kongres SKJ doneo je posebnu rezoluciju »O zadacima Saveza komunista u opštenarodnoj odbrani, bezbednosti i društvenoj samozaštiti«, kojom su jasno opredeljeni zadaci komunista, organizacija i rukovodstava SK u organizovanju odbrane i zaštite društva. Intenzivnoj aktivnosti Saveza komunista i drugih društveno-političkih činilaca u ovoj oblasti doprineli su kongresi Saveza komunista u republikama, konferencije SK u pokrajinama i organizaciji SK u JNA, a i kongresi Saveza socijalističke omladine, Saveza sindikata i Saveza udruženja boraca NOR-a.

Predsedništvo SKJ i njegova tela stalno su pratili i usmeravali aktivnost organizacije SK na organizovanju

¹⁶ »Druge konferencije Saveza komunista Jugoslavije«, *Komunist*, 1972, str. 406.

¹⁷ Četvrta konferencija Saveza komunista Jugoslavije«, *Komunist*, 1973, str. 429.

opštenarodne odbrane. Osim toga, što se angažovalo na onim pitanjima od kojih bitno zavise unutrašnja čvrstina, jedinstvo naše socijalističke zajednice i ukupna snaga opštenarodne odbrane, Predsedništvo SKJ se staralo i o rešavanju pojedinih pitanja s područja organizovanja odbrambenog sistema i intenziviranja aktivnosti SK i svih društvenih činilaca u odbrani. Između ostalog, ono je na svojoj 18. sednici, održanoj juna 1971, ocenilo ostvarenu aktivnost svih društvenih činilaca, posebno Saveza komunista, na organizovanju opštenarodne odbrane, istaklo najznačajnije idejne i političke probleme i utvrdilo dugoročniju orijentaciju u daljem izgrađivanju i razvoju odbrambene organizacije našeg društva.

Široko bavljenje konferencija SKJ i intenzivno angažovanje Predsedništva i njegovih tela na ostvarivanju opštenarodne odbrane odražavalo je veoma intenzivnu opštu aktivnost koja je u vezi s ovim pitanjima ostvarivana u Savezu komunista u celini. Jer, opštenarodna odbrana je bila predmet raspravljanja i odlučivanja na opštinskim, međuopštinskim, pokrajinskim i republičkim konferencijama SK. U njenoj realizaciji su se angažovali centralni, pokrajinski i opštinski komiteti i njihova tela. O njoj se raspravljalo i na mnogobrojnim savetovanjima i seminarima u Savezu komunista. Jednom rečju, gotovo da nije bilo pitanja iz opštenarodne odbrane ili akcije u njenom ostvarivanju na kojima se, na ovaj ili onaj način, nisu angažovale organizacije Saveza komunista.

Angažovanjem na najznačajnijim pitanjima u vezi s podizanjem borbene spremnosti Armije i dogradnjom i realizacijom koncepcije opštenarodne odbrane, Savez komunista u JNA dao je značajan doprinos opštedruštvenim naporima na području odbrane i ostvarivanju opšte društveno-političke uloge SKJ. Svojom stručnošću i zalaganjem komunisti u JNA su veoma mnogo doprineli i organizovanju opštenarodne odbrane u društveno-političkim zajednicama, radnim i drugim organizacijama, a time i daljoj afirmaciji ugleda i jačanju neraskidivih veza Armije s narodom, produbljivanju njenog narodnog i revolucionarnog karaktera.

Verovatno više i nema potrebe posebno isticati da realizacija koncepcije opštenarodne odbrane ide u najznačajnije rezultate celokupnog našeg društvenog razvoja poslednjih godina,¹⁸ tim pre što svojom društvenom ulogom opštenarodna odbrana već prerasta okvire priprema samo za odbranu od oružane agresije i postaje nerazdvojan činilac samoupravnog društvenog razvoja, izraz svesti i odgovornosti građana u borbi protiv svega onoga što bi moglo narušiti njihovu slobodu, samoupravni položaj u društvu i jasnu perspektivu dalje humanizacije međuljudskih i međunarodnih odnosa.

Postignuti rezultati se ogledaju kako u stepenu modernizacije i borbene spremnosti JNA i u organizacionom učvršćenju, osposobljavanju i opremanju jedinica teritorijalne odbrane, tako i u osposobljenosti svih društvenih struktura za odbranu. Ali, njihova ukupna vrednost naj-snažnije je izražena u ostvarenom stepenu podruštvljavanja odbrambenih poslova, ispoljenom idejno-političkom jedinstvu svih naših naroda i narodnosti, manifestovanoj odlučnosti i spremnosti radnih ljudi naše zemlje da brane samoupravni sistem, nezavisnost i integritet socijalističke Jugoslavije.

Uprkos negativnim pojavama koje su poslednjih godina pratile naš društveni razvoj i nasuprot mnogobrojnim spoljnim i unutrašnjim političkim i psihološko-propagandnim pritiscima kojima je svrha bila da se razbije naše jedinstvo i ostale naše odbrambene snage, svi naši narodi i narodnosti i radni ljudi su sve više spremni za odbranu naše samoupravne socijalističke zajednice. Sa jačanjem ukupne odbrambene moći zemlje ojačalo je i uverenje građana i radnih ljudi u mogućnost uspešne odbrane od svakog agresora, poverenje u sopstvene snage i vera u našu nepobedivost.

¹⁸ U referatu na Desetom kongresu SKJ drug Tito o tome kaže: »Dosadašnja izgradnja sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite spada u najkrupnija ostvarenja našeg društvenog razvoja. Usvajanjem Ustava i zakona koji ga prate, u cjelini je konstituisan ovaj naš historijski gledano novi sistem odbrane«. (Tito, referat na Desetom kongresu SKJ, »Deseti kongres SKJ«, str. 49).

Spremnost naših radnih ljudi, omladine i građana da nesebično i odgovorno učestvuju u odbrambenim aktivnostima, snažno je manifestovana u akcijama na ostvarivanju opštenarodne odbrane, kojih je bilo veoma mnogo, gotovo svakodnevno. Najočiglednije je ispoljena na manevrima i vežbama na kojima je, osim oružanih snaga (JNA i jedinica teritorijalne odbrane), učestvovao i veoma velik broj radnih ljudi i građana iz radnih organizacija, škola, ustanova i mesnih zajednica — na zadacima s područja proizvodnje, snabdevanja, zbrinjavanja, civilne zaštite i dr. Na njima su vidno iskazane i na osoben način potvrđene vitalnost opštenarodne odbrane i gotovo neiscrpnosti u pogledu angažovanja snaga i sredstava u raznovrsnim oblicima odbrane i otpora. »Do sada postignuti rezultati potvrdili su snagu i realnost naše koncepcije i efikasnost sistema odbrane«, rekao je drug Tito u svom referatu na Desetom kongresu SKJ.¹⁹

Ostvarivanje ovako značajnih rezultata bilo je uslovljeno mnogim objektivnim činiocima, pre svega ostvarenim stepenom razvoja samoupravljanja, i najelementarnijim ljudskim i društvenim interesom naših građana da se svim sredstvima obezbedi kontinuitet naše socijalističke revolucije, koji i u opštenarodnoj odbrani nalazi svoj osoben izraz i najsigurniju garanciju.

Naravno, ti i drugi objektivni činioci ne bi mogli doći, niti bi toliko došli do izraza da se nisu do kraja odgovorno angažovale subjektivne snage, u prvom redu Savez komunista, čija se aktivnost u ovoj sferi društvenog života zasnivala na idejno jasnim, jedinstvenim i doslednim stavovima datim u odlukama najviših foruma SKJ i govorima druga Tita.

Iako su vrlo značajni, rezultati ostvareni u organizovanju opštenarodne odbrane ne bi smeli da izazovu osećanje samozadovoljstva. To ne samo zbog toga što međunarodna politika i vojna situacija podrazumeva neprekidno jačanje naših odbrambenih snaga i spremnosti, već i zato što su ti rezultati ipak samo dobra osnova za kvalitativno nova ostvarenja.

Jer, mada je u podružljavanju odbrane ostvaren značajan napredak i mada je organizovanim oblicima od-

¹⁹ Tito, referat na Desetom kongresu, isto, str. 49.

brambenih aktivnosti obuhvaćen najveći broj građana, odbrana još nije u dovoljnoj meri postala stalna briga svih društvenih činilaca.

Neposredni proizvođač i građanin se još dosta često javlja u odbrani samo kao izvršilac, a ne i kao aktivan subjekt, kao činilac čije je ustavno pravo da učestvuje i u utvrđivanju politike izgrađivanja odbrane.

Pravo na odlučivanje i vođenje politike, kada je reč o izgrađivanju odbrane, još se zadržava na nivou opština, a u radnim organizacijama na nivou centralnih organa upravljanja. Zapaža se, štaviše, pojava da u nekim velikim gradovima najveća prava u odlučivanju imaju gradske skupštine i njihovi organi uprave, a u pojedinim integrisanim radnim organizacijama i velikim privrednim sistemima — centralni organi upravljanja i njihova izvršna tela. Konstituisanje OOUR na osnovama novog Ustava nije svuda praćeno sinhronizovanom akcijom na prenošenju prava i obaveza iz oblasti odbrane i zaštite na njih, tako da se neretko organizovanje odbrane zadržava na nivou ranijih preduzeća.

Osim toga, u većem broju opština i radnih organizacija odbrana još nije potpuno postala svakodnevna briga opštinskih skupština, samoupravnih organa, društveno-političkih i društvenih organizacija i njihovih rukovodstava, pa se, dosta često, sva odgovornost za odbranu prenosi sa skupština i organa samoupravljanja na štabove i savete odbrane, a sa konferencija i komiteta SK i rukovodstava društveno-političkih organizacija na njihove komisije za opštenarodnu odbranu.

Uzasve pozitivno što je praksa dala u osposobljavanju i razvijanju inicijative ovih specijalizovanih organa i tela, ona je, istovremeno, vodila ka njihovom osamostaljivanju i ka usporavanju većeg i šireg angažovanja skupština, društveno-političkih zajednica, samoupravnih organa i društveno-političkih i drugih društvenih organizacija.

Te pojave su proizvod ne samo nedovoljne razvijenosti samoupravnih odnosa u društvu, već i neshvatanja društvene suštine opštenarodne odbrane, neshvatanja da je društvena osnova opštenarodne odbrane u izrastanju samoupravnog političkog sistema našeg socijalističkog društva

(a ne posebno izdvojenih — specijalizovanih organa odbrane) u neposrednog nosioca prava i odgovornosti za odbranu.

Ovako shvaćena društvena suština opštenarodne odbrane, naravno, ne negira već upravo pretpostavlja potrebu postojanja i vrlo uspešnog delovanja specijalizovanih organa (komisija, štabova, saveta, odbora za odbranu). Razume se, suština je u ukupnoj aktivnosti skupština društveno-političkih zajednica, samoupravnih organa, organa uprave, štabova, društveno-političkih i drugih društvenih organizacija, čija je društvena obaveza i ustavno pravo da se u punoj meri angažuju na ostvarivanju opštenarodne odbrane i da, u okviru svojih društvenih funkcija, određene aktivnosti organizuju, njima rukovode i za njih odgovaraju.

Polazeći od toga, u našem društveno-političkom sistemu samo skupština može da predstavlja onaj opštedruštveni organ koji odgovara za celokupno organizovanje odbrane u društveno-političkoj zajednici i čije je pravo i obaveza da odbranom u celini — neposredno i putem svojih organa — rukovodi.

Pored vidnog napretka u dogradnji, organizacionom učvršćivanju i modernizaciji JNA i teritorijalne odbrane, ostvareni su vidljivi rezultati i u organizovanju drugih, tzv. nenaoružanih, odbrambenih struktura i organizacija. U celini uzev, odbrambena organizacija društva je poprimila značajne odlike celovitog i jedinstvenog sistema političkog, vojnog, ekonomskog i drugog odbrambenog organizovanja i delovanja. Pa, ipak, u organizovanju nekih odbrambenih aktivnosti nisu savladane ni neke početne teškoće.

Tako je akcijom Saveza komunista, Socijalističkog saveza i drugih društveno-političkih organizacija ostvaren vidljiv napredak u razvijanju svesti građana i mobilisanju njihove budnosti prema neprijateljskom delovanju. Ali, na omasovljavanju bezbednosti i zaštite — bez kojeg ne može biti stvarne društvene samozaštite — nije do sada učinjeno nešto ozbiljnije, pa su bezbednost i zaštita društva, kao jedan od bitnih uslova daljeg jačanja opštenarodne odbrane, ostale manje-više samo na plećima postojećih upravnih organa državne i javne bezbednosti, narodne milicije i protivdiverzantskih jedinica. Otuda samo izuzetne situa-

cije mobilišu naše građane da aktivno učestvuju u bezbednosnim akcijama, ali i tada nedovoljno kao nosioci bezbednosnih aktivnosti i organizovanja.

Isto tako, uloženi naponi dali su značajne rezultate i na upotpunjavanju organizacije civilne zaštite. Jedinicama civilne zaštite je pokrivena teritorija cele Jugoslavije. Neke od njih su i dobro opremljene i pripremljene. U celini uzev, međutim, organizovanje civilne zaštite je prilično zapostavljeno. Još nisu izgrađeni ni jedinstveni pogledi na koncepciju njihovog razvoja i uloge u eventualnom ratu. Jedinice se znatnim delom popunjavaju starijim ljudima i priličan broj njih je materijalno nedovoljno opremljen, zbog čega je dovedena u pitanje sposobnost jednog dela njih da u ratu, a i sada, u miru, u slučaju elementarnih nepogoda, uspešno obavljaju svoju ulogu. No, o civilnoj zaštiti biće govora na drugom mestu.

Slična bi ocena mogla biti data i kada je reč o rezultatima ostvarenim u organizovanju i osposobljavanju za neke druge odbrambene delatnosti, a pre svega u oblasti proizvodnje, snabdevanja i informativno-propagandnog delovanja, što ukazuje da svim društvenim činiocima, a posebno Savezu komunista, predstoje mnogobrojni zadaci u izgrađivanju celovitog i na samoupravnim odnosima zasnovanog sistema opštenarodne odbrane.

AKTUELNI IDEJNI I POLITIČKI ZADACI SAVEZA KOMUNISTA NA DALJEM JAČANJU I RAZVOJU OPŠTENARODNE ODBRANE

Konstituisana kao jedno od osnovnih i neotuđivih prava i kao sastavni deo samoupravnog položaja radnog čoveka, odbrana našeg samoupravnog socijalističkog društva može biti uspešna samo ako postane deo svakodnevnih aktivnosti svih građana i njihovih radnih, političkih i drugih društvenih asocijacija. Otuda, jedan od osnovnih zadataka Saveza komunista u ostvarivanju opštenarodne odbrane mora da bude borba za dalje podruštvljavanje odbrambenih poslova. Ili, kako se kaže u Rezoluciji Desetog kongresa SKJ o zadacima SK u opštenarodnoj odbrani, »organizacije i rukovodstva Saveza komunista neprekidno će se zalagati za to da odbrana i bezbednost postanu stalna briga orga-

nizacija udruženog rada, samoupravnih interesnih i mesnih zajednica, samoupravnih organa, društveno-političkih i drugih društvenih organizacija i organa državne uprave». ²⁰

Jedan od osnovnih preduslova podruštvljavanja odbrane jeste jačanje i afirmacija uloge organizacije udruženog rada i mesne zajednice u svim vidovima odbrambenih aktivnosti. Da bi radnička klasa postala odlučujući faktor opštenarodne odbrane, organizacija udruženog rada mora postati jedna od osnovnih ćelija odbrambenog organizovanja društva. Radne organizacije, samoupravni organi i radni ljudi u njima moraju postati stvarni nosioci odlučivanja, dogovaranja i rešavanja najvažnijih pitanja koja se tiču izgrađivanja i organizovanja odbrane.

Jačanjem opšte društveno-političke uloge mesne zajednice otvaraju se mogućnosti i za njeno neposrednije i svestranije angažovanje u odbrambenim poslovima, što omogućuje da se ostvare najšire pretpostavke za aktivno i organizovano učešće i za jačanje uloge, inicijative i odgovornosti građana, omladine, društveno-političkih i društvenih organizacija, raznih društvenih udruženja, samoupravnih organa i drugih subjekata opštenarodne odbrane. Da bi se te pretpostavke ostvarile, potrebno je da mesne organizacije Saveza komunista budu u mnogo aktivnijem odnosu prema organizovanju opštenarodne odbrane nego što su do sada bile.

Odlučno se angažujući za oživotvorenje novih ustavnih normi i za dalji razvoj samoupravnih odnosa, Savez komunista se mora još odlučnije boriti protiv tehnokratskih shvatanja i otpora koji se pružaju prodoru samoupravnih odnosa i u sferu odbrambenog organizovanja društva. To mora da postane sastavni deo borbe Saveza komunista za realizaciju stavova izraženih u Pismu druga Tita i Izvršnog biroa i u rezolucijama Desetog kongresa SKJ.

U skladu sa stavovima iz dokumenata »Idejne i programske osnove osposobljavanja mladih za aktivno učešće u opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti,« koje su krajem 1974. godine usvojili Predsedništvo CK SKJ i Predsedništvo SFRJ, jedno od osnovnih pitanja naše dalje ak-

²⁰ »Rezolucija o zadacima Saveza komunista Jugoslavije u opštenarodnoj odbrani, bezbednosti i društvenoj samozaštiti«, Deseti kongres SKJ, str. 267.

tivnosti mora biti osposobljavanje omladine za opštenarodnu odbranu i njeno aktivno učešće u odbrambenim aktivnostima društva. Od predškolskog doba do završetka školovanja sve mlade ljude treba u idejno-političkom, moralno-psihološkom, vojnostručnom, fizičkom i tehničkom pogledu vaspitavati tako da, po potrebi, u svakom trenutku mogu da učestvuju u pružanju otpora agresoru. S tim u vezi Savez komunista se mora zalagati i za razvijanje svestranije uloge i odgovornosti škola u odbrambenom osposobljavanju omladine i izgrađivanju socijalističke ličnosti mladih ljudi.

Dalja izgradnja kompletnog i jedinstvenog sistema opštenarodne odbrane nameće potrebu da se Savez komunista odlučnije bori za organizovanje i razvoj tzv. neoruranih komponenata odbrane i otpora. Komunisti i organizacije SK moraju učiniti sve kako bi se društveno-ekonomski i politički sistem osposobio za efikasno funkcionisanje u ratu.

Isto tako, Savez komunista treba da se odlučno zalaže za brže izgrađivanje uspešnog sistema društvene samozaštite. Samo ako se izgrađuje na istim idejnim i političkim osnovama kao i opštenarodna odbrana, ako postane stalna briga svih društveno-političkih činilaca, radnih ljudi i građana, društvena samozaštita će biti efikasan i čvrst oslonac u suprotstavljanju političkim, obaveštajnim, propagandno-psihološkim i drugim aktivnostima protiv naše zemlje i u zaštiti osnovnih vrednosti društva, društvene i lične imovine, sloboda i prava radnih ljudi i građana.

Organizacija SK i komunisti u JNA treba da usmere svu svoju aktivnost na stvaranje još snažnije armije u duhu koncepcije opštenarodne odbrane i njene modernizacije na svim područjima i integrisanja u odbrambene napore celog našeg društva.

Veze naše armije sa ostalim ćelijama društva postale su još otvorenije i jače upravo ostvarivanjem koncepcije opštenarodne odbrane. Te veze i odnosi Armije i društva rezultat su 30-godišnjeg rada komunista u Armiji i u našoj zemlji, i oni drukčiji i ne mogu biti, jer su se i odnosi u zemlji, u SK Jugoslavije, odnosi u našoj radničkoj klasi, razvijali u tom pravcu. Stoga, odnose i veze Armije sa društvom, sa radničkom klasom Jugoslavije treba još više produbljivati i učvršćivati, jer je u tome osnovna garan-

cija da će se i odnosi u Armiji razvijati u pravcu u kom su se i do sada razvijali. To je jedan od osnovnih zadataka organizacija SK u Armiji.

Organizaciono učvršćene, opremljene i osposobljene, jedinice teritorijalne odbrane veoma su značajan vojni, politički i društveni faktor u sastavu jedinstvenih oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Otuda je njihovo dalje organizaciono usavršavanje, osposobljavanje i naoružavanje modernijim borbenim sredstvima jedan od osnovnih zadataka društveno-političkih zajednica i organizacija udruženog rada, a pre svega komunista u njima. Pri tome, Savez komunista se mora odlučno zalagati za to da dalji razvoj ovih jedinica bude u skladu s njihovom osnovnom društvenom funkcijom — funkcijom nosioca i organizatora opštenarodnog oružanog otpora oružanoj agresiji, koju one mogu uspešno ostvarivati samo ako su celokupnom svojom aktivnošću čvrsto oslonjene na društvenu bazu koja ih je organizovala i koja ih organizuje, rukovodeći se Titovim zahtevom da »punktovi organizovanog otpora moraju biti svaka fabrika, svako naselje, svaki djelić naše teritorije«.²¹

Savez komunista se mora zalagati i za stvaranje jedinstvenije materijalne baze opštenarodne odbrane u okviru širih društveno-političkih zajednica. U tom sklopu, finansiranje odbrambenih aktivnosti je jedno od najznačajnijih i, u isto vreme, veoma složenih pitanja, što zahteva izuzetnu pažnju i angažovanje Saveza komunista i drugih političkih, stručnih i naučnih snaga društva kako bi se što pre našla rešenja koja će voditi ostvarivanju veće solidarnosti radnih ljudi i građana, radnih i drugih organizacija u finansiranju odbrambenih potreba. U isto vreme, Savez komunista se mora suprotstavljati svim onim rešenjima kojima se finansijska sredstva otuđuju od radnih ljudi i organizacija udruženog rada — davalaca i korisnika tih sredstava.

Među aktuelnim idejnim i političkim zadacima Saveza komunista u organizovanju opštenarodne odbrane svakako je i kompleks problema vezanih za našu ekonomsku emigraciju. Problemu odlaska radnika iz Jugoslavije u inostranstvo mora se stalno i sveobuhvatno, a to znači i sa

²¹ Tito, referat na Desetom kongresu, »Deseti kongres SKJ«, str. 50.

stanovišta odbrane i bezbednosti, prilaziti. Mora se imati u vidu to da se on može u celini rešiti samo u sklopu rešavanja svih pitanja koja su u vezi s odlaskom naših radnika na privremeni rad u inostranstvo.

UČVRŠĆIVANJE VODEĆE IDEJNE POZICIJE SAVEZA KOMUNISTA U OSTVARIVANJU OPŠTENARODNE ODBRANE

Savez komunista, avangardna politička snaga u borbi za samoupravni socijalizam i za dalji progresivni razvitak društva u celini, iz svih okršaja sa antisocijalističkim snagama izašao je jači i čvršći nego što je ikad bio. Time je učvrstio svoju vodeću idejnu poziciju u društvu, pa, prema tome, i na području opštenarodne odbrane. Takva njegova uloga je preduslov za dalji uspešan razvoj našeg društva u pravcu socijalističkih društvenih odnosa, sistema samoupravljanja kao celine i svih ostalih socijalističkih snaga, Socijalističkog saveza, sindikata, omladine itd. Samo jak, organizaciono čvrst i idejno čist Savez komunista može predvoditi, usmeravati i štititi našu revoluciju.

Svestrana aktivnost organizacija i rukovodstava Saveza komunista u ostvarivanju opštenarodne odbrane ukazuje na izuzetno odgovoran odnos komunista prema odbrani i njenom organizovanju i funkcionisanju. Organizacije SK su time mnogo doprinele razvijanju odbrambene svesti i odgovornosti naših radnih ljudi i svih društveno-političkih činilaca i njihovoj mobilizaciji radi realizovanja zadataka u opštenarodnoj odbrani.

Komunisti su dužni da u praksi i konkretnim akcijama na području opštenarodne odbrane obezbede što doslednije sprovođenje politike SKJ u život.

Sasvim je izvesno da su se poslednjih godina stanje u Savezu komunista i složenost borbe protiv levih i desnih antisocijalističkih snaga donekle odrazili i na opštenarodnu odbranu. Neke od teškoća proizišle su i iz nedovoljne idejne osposobljenosti članova SK. Zato je neophodno pojačati rad na idejnom osposobljavanju komunista i svih radnih ljudi za opštenarodnu odbranu. Ovu aktivnost treba ispoljavati svuda — počev od JNA, preko teritorijalnih jedinica i civilne zaštite, do mesnih zajednica i radnih organizacija.

Isto kao i u drugim oblastima društvenog života, i u opštenarodnoj odbrani borba za ostvarivanje vodeće idejne i političke uloge Saveza komunista mora biti zasnovana na većem i odgovornijem angažovanju organizacija i rukovodstava SK. Uspeh u njoj biće utoliko veći ukoliko Savez komunista u isto vreme učini odgovornijim za oživotvorenje svojih stavova one komuniste koji se profesionalno bave poslovima na području odbrane i čiji je uticaj na realizaciju koncepcije sasvim neposredan i stalan.

Borba Saveza komunista za ostvarivanje vodeće idejne i političke uloge u opštenarodnoj odbrani mora postati sastavni deo opšte akcije na realizaciji odluka Desetog kongresa i oživotvorenju Ustava. To tim pre što je praksa potvrdila da je opštenarodna odbrana izuzetno značajno područje društvene aktivnosti Saveza komunista, oblast koja pruža izvanredne mogućnosti i za njegovu kontinuiranu afirmaciju kao idejne i političke snage društva.